

Изследване качеството на счетоводната информация и изграждане на висококачествена счетоводна информационна система

Гергана Цончева*

Развитието на обществото се характеризира със свободното движение на информацията в световен мащаб. Свидетели сме на една своеобразна материализация на информацията, като бизнес ресурс и определящ фактор на производството.¹ В условията на пазарна икономика този ресурс в основна степен определя стопанската политика на всяко предприятие. Използването на термина „информация“ предполага и неговото

изясняване, тъй като това понятие се употребява често и в специализираната литература, и в практиката. Тя се явява като едно от най-актуалните, фундаментални и дискуссионни понятия в съвременната наука и практика.

Терминът информация² произлиза от латинската дума „*informatio*” - сведения, разяснения, изложение. Понятието претърпява съществени промени като разширява и стеснява своите граници, според съществуващите в момента икономически закономерности.

Информацията може да се представи, като един вид сведения за обекти и явления в заобикалящата ни действителност, техните качествени характеристики и свойства, които могат да сведат до минимум съществуващата степен на пълнота.³ Тя се явява и едно от основните понятия в науката за кибернетиката.⁴

Можем да си представим информацията, като съвкупност от сведения и данни за околната среда и за протичащите в нея процеси, които се възприемат, съхраняват и използват от социални, технически и други системи в процеса на тяхното функциониране в съответствие с определена цел.⁵

Схема 1: Информацията от системна гледна точка⁶

* Гл.ас.д-р Гергана Цончева,
Катедра „Счетоводна отчетност“,
Икономически университет Варна

¹ Арсова, Р., Василев, Ю., „Компютърни счетоводни системи: Проектиране, оценка, внедряване”, Издателство „ТедИна”Варна, 1999г, стр.5

² Laudon K., J. Laudon, „Essentials of Management Information Systems“, Preutice Hall, New York University, 2002, p.126

³ Боровска, П., „Компютърни системи”, Издателство „Сиела” 2009г, стр. 34

⁴ Брезоева, Б., Райчев, В., „Енциклопедия по счетоводство”, Първи том, Издателство „Делова седмица Консулт”, 2011г., стр.145

⁵ Сариев, Ив., „Мениджмънт на информацията”, Издателство „N/A”, 2008г., стр. 53

⁶ Цит. съчинение стр. 7

Така представена, информацията е една своеобразна система от входящи данни, които се преобразуват в информационната система, като тези данни са насочени към потребителите.

Всеки един вид наука има свое собствено разбиране и представяне на понятието „информация“, а от тук следва и сложността при намирането на пресечните точки между различните определения. От гледна точка на счетоводството можем да представим информацията, като съвкупност от данни за състоянието на отчетните обекти на база, които потребителите могат да вземат своите икономически обосновани решения. В счетоводството, информацията ни представя данни за извършената дейност, за протекли вече събития, които са осъществявани в предприятията. Тя има основополагащо значение за всеки един процес на управление. За да бъдат полезни и висококачествени за външните потребители тези данни, разгледани от счетоводна гледна точка, трябва да бъдат без съществени грешки, да отговарят на определени качествени характеристики, както и да се използват по предназначение за конкретните счетоводно-информационни нужди. Превръщането на счетоводните данни в счетоводна информация със съответното високо качество и полезност е дълъг и отговорен процес, осъществяван вътре в самите предприятия. Преминава се през различни етапи и процеси на събиране, обработка и проверка на счетоводната информация, преди да бъде оповестена в годишните отчети на предприятията, за да могат външните потребители да вземат правилни икономически решения. Ползена ще бъде за тях онази информация, която е представена разбираемо, достоверно, навременно и е уместна към даден момент.

Изследване същността и значението на счетоводната информация

Прието е счетоводната информация във финансовите отчети да се възприема като резултат от реализацията на информационната функция на счетоводството и това позволява да се определят тенденциите в развитието на предприятието, стабилността на положението му на пазара.

Американската асоциация по счетоводство (American Accounting Association) определя счетоводното отчитане като: "Процесът на идентифициране, измерване и предаване на икономическа информация, за вземане на рационални икономически решения от потребителите на информацията."⁷

Ключовите понятия в определението могат да бъдат разгледани по-подробно:

- Счетоводството предоставя информация на заинтересованите потребители. Счетоводната информация е икономическа информация, която се отнася до финансовите и икономическите дейности на предприятието;
- Счетоводната информация трябва да може да бъде идентифицирана и измерена;
- "Измерването" на счетоводната информация включва извършването на оценки за стойността на активите и пасивите (задължения) произтекли от минали събития;
- Измерването на счетоводната информация, представяна в годишните финансови отчети, често изисква използването на счетоводни приблизителни оценки, за да се стигне до някакво заключение;
- Дефиницията поражда необходимостта счетоводната информация, да бъде предоставена на потребителите на финансовите отчети.

Оснивни отчетни измерители⁸ за състоянието и изменението на активите на предприятието, пасивите и капитала, приходите и разходите, финансовите резултати и паричните потоци, както и отделните факти и явления от стопанския живот по повод на движението на материалните, трудовите и паричните ресурси в хода на осъществяваната в предприятието дейност са натурани, трудови и парични. Чрез тях счетоводната информация се явява източник на данни за икономически решения от страна на външните потребители (инвеститори, кредитори, доставчици, клиенти, данъчна администрация, финансови ревизор, одитори, национална статистика и други), така и за вътрешните потребители. Чрез нея се

⁷ http://tutor2u.net/business/accounts/intro_accounting.htm - 05/03/2018г.

⁸ Счетоводната информация е част от отчетната информация, създавана в предприятието. Характеризира се с всеобхватност и непрекъснатост. Обработката ѝ е регламентирана и отразява протекли, извършени стопански операции.

осигурява непрекъснато наблюдение, измерване, регистриране, обобщаване и съхраняване на данни в първични и вторични счетоводни документи, в регистри, в съответствие с нормативно определени правила, изведени като принципи за осъществяване на счетоводството в предприятието.⁹

Като правило информацията се движи от обекта към субекта на управление и отразява състоянието и изменението на отчетните обекти към определен момент.¹⁰

Счетоводната информация отразява по специфичен начин:¹¹

- На първо място, развитието на стопанските процеси и явления в отделното предприятие;
- На второ място, счетоводната информация осъществява обратната връзка между обектите и субектите на управление;
- На трето място, взаимодействието на предприятието с околната среда;

Ролята и значението на счетоводната информация за ефективността на самата стопанска дейност се изразява главно в следното:¹²

- счетоводната информация е информационен израз на имущественото и финансовото състояние на предприятието;
- тя е информационна база за планирането, прогнозирането и бюджетирането;
- чрез нея се следи за изпълнението на плановете и прогнозите, договорите и др.;
- тя е основа за извършване на текущия и последващия икономически и финансов анализ, чрез който се установяват факторите за постигнатите положителни стопански и финансови резултати, спомага и за разкриване на причините за допуснатите слабости в стопанската дейност;
- въз основа на счетоводната информация се упражняват: вътрешният и външният, текущият и последващият контрол и други видове специализиран контрол;

⁹ Закон за счетоводството, обн. ДВ 98/2001г., посл. Изм.2016г.

¹⁰ Пергелов, К. „Счетоводството-информационна система на бъдещето”, //в-к Делова седмица, бр. 24/2001г.

¹¹ Арсова, Р., „Компютърни счетоводни системи”, ИК „ТедИна”, Варна 1999г, стр. 12

¹² Градев, Н., „Обща теория на счетоводството”, Изд. На ВСУ „Черноризец Храбър”, Варна, 2003, стр.23

➤ тя е в основата за разработването на инвестиционни проекти и отчитането на изпълнението им;

В структурно отношение счетоводната информация се състои от отделни единици информация, наречени *счетоводни икономически единици*. Те са информационни образи на отделните стопански явления и факти или на отделни счетоводни обекти.¹³ Цялата съвкупност от всички отчетни обекти в дадено предприятие извежда съдържанието и структурата на счетоводната информация за имуществото и дейността му.

Сведенията, които носят отделните счетоводни единици, са два вида:

- качествени признаци и
- количествено-стойностни данни;

Признаците на счетоводните единици са сведения, чрез които се отразяват и представят качествените характеристики на съответните стопански явления и факти по отношение на:¹⁴

- Същността на конкретното явление или факт или на група еднородни явления. Този признак обикновено съвпада с наименованието на съответния счетоводен обект, отразен чрез даден конкретен счетоводен показател.
- Времето на съществуване или проявление на съответното явление или факт, обект на счетоводството (дата, период-месец, тримесечие, и пр.)
- Мястото на съществуване или проявление на същото явление или факт – счетоводен обект.

Във връзка с изясняване същността на счетоводната информация се определя и значението на количествено-стойностните данни на счетоводните показатели, представляващи данни за съществуването или проявлението на съответните стопански факти и явления, отразени информационно чрез конкретните счетоводни показатели. Мерните

¹³ В литературата понякога се прави разлика между понятията данни и информация, т.е., че под информация се разбират само онези данни, които стават известни за първи път. В разработката данните, конкретните сведения се разглеждат като съставни части на отделните смислени единици информация, т.е. на счетоводните показатели. Това са реквизитите на показателите. Сами по себе си, взети поотделно, те не представляват информация, но използвани като реквизити на отделните показатели те стават елементи на счетоводната информация.

¹⁴ Градев, Н., „Обща теория на счетоводството”, Изд. ВСУ „Черноризец Храбър”, Варна, 2003г., стр. 26 и сл.

Качество на счетоводната информация

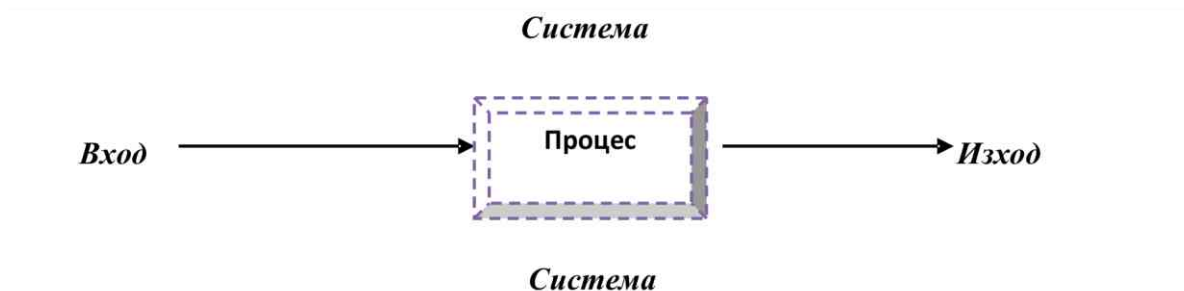
единици, които се използвани за измерване на стопанските факти и явления с цел установяване на количествено-стойностните реквизити са: натурални, времеви и парични.¹⁵ Тези измерители подпльтват същността на информацията, като взаимно се допълват и представят на потребителите всеобхватно имущественото и финансовото състояние на предприятието.

Така представена структурата на счетоводната информация има съществено значение за нейните потребители, като им служи за анализи на стопанската дейност и има пряко отношение към степента на информационното осигуряване.

В литературата съществуват най-различни определения на понятието „качество“, които съвпадат по най-важните си елементи. Например във философските речници качеството се определя като „... съществена определеност на предмета, по силата на която той е даденият, а не някой друг предмет и се отличава от другите предмети“.¹⁶ Именно качеството отразява устойчивото взаимоотношение на съставните елементи на обекта, които характеризират неговата специфика, даваща възможност да се отличава един обект от другите.

Качеството (по DIN ISO)¹⁷ е съвкупност от признаци, които удовлетворяват установени изисквания и се определя от три компонента: система, процес, резултат и това би могло да се представи, чрез следната схема:

Схема 2: Компоненти на качеството¹⁸

Така илюстрирано понятието „качество“ представлява една система, в която се входират данни, които се обработват при спазването на определени критерии и механизми, за да доведат до получаването на висококачествен информационен продукт в изхода на конкретната система.

Основоположници на философията за качеството са: Джуран¹⁹, Деминг²⁰, Кросби²¹, Фейгенбаум²², Ишикава²³, Тагучи²⁴.

Дж. Джуран е автор на концепцията „АQI“, а именно „концепция за усъвършенстване на качеството“. Основно място в концепцията за усъвършенстване на качеството заемат

¹⁹ Джоузеф Моисей Джуран (Jos.eph M. Juran) е един от архитектите на качеството, както сам се нарича в едноименната автобиография, излязла през 2004 г. по случай неговата сто годишнина.

²⁰ Един от най-последователните борци за нов стил в мениджмънта се явява доктор Деминг.(William Edwards Deming) <http://asq.org> – дата: 01.11.2016

²² Арманд Фейгенбаум (Armand Vallin Feigenbaum) е световно известен американски специалист, автор на теорията за комплексно управление на качеството.

²³ Дейността на Ишикава (Kaoru Ishikava) е неотделима от историята на управление на качеството в Япония. По инициатива на Ишикава от 1962 г. в Япония започват да се развиват кръжоците по контрол на качеството.

²⁴ Геничи Тагучи ([Genichi Taguchi](#)) е известен японски статистик, лауреат на най-престижните награди в областта на качеството. Четири пъти му е присъждана премия на Деминг. Тагучи развива идеята за използване на статистически методи при планиране на експеримента и контрола върху качеството. Методите на Тагучи представляват един от принципно новите подходи при решаване на въпросите на качеството.

¹⁵ Генов, Г., Филипова, Ф., Тодоров, Г., „Теория на счетоводството“, Издателска къща „Стено“, Варна 2005г., стр. 33

¹⁶ Партиздат, С., Философия речник, 1987, стр. 259

¹⁷ www.iso.org – дата: 09.11.2012г.

¹⁸ www.iso.org - ISO 9001 – дата: 02.11.2012г.

стратегическите решения, както и по-висока конкурентоспособност.²⁵

Моделът на Джуран, приложен в управлението, може да бъде приложен и в счетоводната практика, с малки корекции и насочен към подобряване на представяната счетоводна информация за външните потребители. Една част от компонентите на концепцията му за усъвършенстване на качеството би могла да се внедри в предприятията, като по този начин се предоставя висококачествена информация на потребителите. Управлението на счетоводното качество може да включва: изследване пазара на информация, от която се нуждаят потребителите, т.е. изследване потребностите на потребителите; изграждане на принципи и методики за определянето на качествена информация; технологична подготовка на информацията; материална възможност за набирането на необходимия обем информация; представяне на информацията; контрол върху представената информация.

Джуран формулира и основите на *икономическият подход* за осигуряване на качеството.²⁶ В своя "Справочник по управление на качеството" той прави и първата класификация на разходите за управление на качеството, като ги свежда до следните видове:

- Разходи, относно недопускане на дефекти;
- Разходи за оценка на качеството;
- Разходи, които са свързани с вътрешни пропуски и неточности;
- Разходи, отнасящи се до външните пропуски.

Управлението на разходите е от значение за всяко едно предприятие. Целта е максималното им оптимизиране, без това да влошава качеството на предоставения продукт. Всяко понижение на посочените разходи, което влоши качеството би оттеглило интереса на потребителите към това предприятие. От друга страна, високите разходи за поддържането на качеството в предприятието, трябва да бъдат оправдани с висока рентабилност. Именно за

това трябва да се стремим към баланс между разходите за управление на качеството и тяхната възвръщаемост.

От тук можем да изведем няколко пункта за подобряване на качеството на предоставяната информация в едно предприятие, а именно:

- целите на предприятието;
- възможностите за обучение и усъвършенстване на персонала в предприятието;
- реализиране на проекти за решаване на възникнали проблеми;
- информиране на заинтересованите лица, относно решените проблеми и постигнатите резултати.

От друга страна за подобряването на качеството на счетоводната информация е необходимо да се планират и някои стъпки от управляващите, които можем да сведем до следните, без да претендираме за изчерпателност:

1. Първото и най-важното е да изяснят кои са нашите потребители и от какво се нуждаят;
2. Разработва се продукта или услуга, който ще ги удовлетвори към даден момент;
3. Необходимо е да се оптимизират свойствата на даденото изделие (продукт и/или информация) или услуга, така че да се удовлетворят очакванията на потребителите;
4. Да се разработи план за производството на този продукт (информация) или услуга, като се опитваме да оптимизираме този процес постоянно;
5. И не на последно място е необходимо да се превърне този процес в конкретни операции, които да доведат до качествено производство;

Ако всяко едно предприятие следваше тези етапи или поне една част от тях, то равнището на качеството на предоставяната информация или услуги би било по-високо. Като основни моменти от планирането може да посочим изясняването на вътрешните и външните потребности. Липсата на ясна представа за това, към което се стреми предприятието не може да доведе до положителни оценки и от външните потребители на продукта. Изясняването на системите за усъвършенстване на качеството, планирането му, модернизирани системи за неговото управление и насоките за подобряването му, неимоверно водят до по-

²⁵ Juran, J. M., „Juran on Quality Improvement, a series of 16 videocassettes on the subject“, Juran Institute Inc., Wilton, CT, 1990, pp 154

²⁶ Juran, J. M., „Juran on Quality by Design“, Free Press, New York, 2001, pp. 407

високо качество на предоставяната информация от предприятията.

Основната задача на предприятията е представяне на висококачествена счетоводна информация, която да отговаря на потребностите на външните и вътрешните ползватели. Основното в управлението на качеството на информацията, като цяло е изясняването на това кои ще са потребителите ѝ, в какъв вид ще бъде изисквана тази информация, дали е на достъпен за тях език, дали отговаря на основните качествени характеристики за да бъде отъждествена като „качествена“. Тези характеристики се определят от потребностите именно на външните ползватели на предоставяната информация.

Основната дефиниция за качество на данните е „данните да са годни за употреба от потребителите“²⁷

Има много измерения за качеството на данните и обикновено една част от тези измерения се идентифицират като:²⁸

- Точност, която настъпва, когато възпроизвежданата стойност съответства с актуалната стойност;

- Своевременност;

- Пълнота, която настъпва, когато всички стойности за определена променлива са възпроизведени;

- Съгласуваност, която настъпва, когато представяните стойности на данните са еднакви във всички случаи

- Съпоставимост

От изброените можем да открием пълнотата, своевременността и съпоставимостта на предоставяните данни и/или информация. Непълните и ненавременно предоставени данни и/или информация на външните потребители, би повлияло негативно върху техните нужди. Липсвата на пълнота, свързваме с основна качествена характеристика, а именно достоверно представяне на информацията, предоставяна на външния потребител. А ненавременно предоставената информация води до пропуснати ползи от основните ѝ ползватели.

²⁷ Arya, A., Fellingham, J., Schroeder, D., „Accounting information, Aggregation, and Discriminant Analysis“, //Management Science, Informs 2000, Vol. 46, № 6, June 2000, p. 795

²⁸ Wang, R. Y., Storey, V. C. & Firth, C. P., „A Framework for Analysis of Data Quality Research“, //IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering, vol. 7, no. 4, 1995, pp. 623

Според Segev и Wang набора от съществени измерения на качеството за осигуряване на висококачествени данни могат да се представят, както следва:²⁹

²⁹ Segev, A. & Wang, R., „Data Quality Challenges in Enabling eBusiness Transformation“, // Proceedings of the Sixth International Conference on Information Quality, 2005, pp. 77-82

Таблица 1: Качествени измерения на данните и/или информацията.

Измерения	Дефиниции
Достъпност	Степента, до която данните са налични (достъпни) или лесно и бързо възвръщаеми
Подходящи стойности на данните	Степента, до която стойностите на данните са подходящи за поставяните задачи
Достоверност	Степента, до която данните се разглеждат като верни и надеждни
Пълнотта	Степента, до която данни не липсват и са с достатъчна широчина и дълбочина
Сбито представяне	Степента, до която данните са компютърно представени
Последователно представяне	Степента, до която данните се представят в същия формат
Лесни за манипулация	Степента, до която данните могат лесно да се манипулират и да се прилагат към различни задачи
Свобода на грешките	Степента, до която данните са коректни и надеждни
Обективност	Степента, до която данните са безпристрастни, непредубедени
Съответност	Степента, до която данните са приложими и полезни
Сигурност	Степента, до която достъпа до данните се ограничава по подходящ начин
Своевременност	Степента, до която данните са достатъчни и в крак с времето за изпълнение на задачите
Разбираемост	Степента, до която данните са лесни за разбиране от потребителите
Добавена стойност	Степента, до която данните са полезни и осигуряват предимства от нейното използване
Съпоставимост	Степента, до която данните могат да бъдат сравнени с други

Като обща категория „качеството“ може да се използва като изходно положение и при определянето на конкретното понятие „качество на счетоводната информация“.³⁰ Както всеки обект в нашата природа и в обществото като цяло, така и конкретният счетоводен информационен продукт на едно предприятие има своя качествена определеност, която го прави специфичен и го отличава от всички останали информационни продукти. Тя се

обуславя както от специфичните за дадения информационен продукт, така и от общите с другите. Качествената определеност на счетоводната информация изразява нейната относителна стабилност, устойчивост и постоянство както в пространствен така и във времеви аспект. В рамките на една определеност значенията и свойствата на счетоводната информация и съотношенията между тях могат да варират. Тези промени са свързани с равнището на качеството на счетоводната информация в рамките на дадена качествена

³⁰ Нейков, М., „Качество на информационния продукт“, Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1986г., стр.15

определеност. Равнището на качеството³¹ е една обективна даденост за счетоводната информация, тъй като значенията на свойствата, формиращи неговото качество, съответстват на достигнатото икономическо развитие, на обективното развитие на производството на счетоводната информация – наличното техническо и програмно осигуряване, квалификацията на кадрите, методологията и технологията на обработката на счетоводните данни и други. За да се определи равнището на качеството на счетоводната информация трябва да се изчисли съотношението между отделните показатели за неговото качество и базисното им равнище.³² Равнището на качеството на информация е възможно да се определя в зависимост от степента, в която тя задоволява конкретните информационни потребности на потребителите.³³

Ф. Райчев излага следните обобщения по отношение на качеството на счетоводната информация:

- Качеството е един от обективните признаци на информационните продукти, които съществуват във и независимо от човешкото съзнание;

- Качеството е един от съществените обобщаващи признаци, по които счетоводната информация се разграничава от другите информационни продукти. Счетоводната информация се характеризира най-малко с два обобщаващи признака: качество и количество;

- Счетоводната информация е вид специфичен продукт. Тя е резултат от дейността на предприятието и има свой специфичен характер, състав и структура, вид, свойства и пр.;

- Потребителната стойност на счетоводната информация се основава на нейните свойства. Тя се проявява в процеса на използване на счетоводната информация за подготовка, вземане и изпълнение на управленски решения, чрез неговите свойства.

Следователно, качеството на счетоводната информация зависи от свойствата му, които са негови обективни особености, проявяващи се в процеса на използването им. Проблемът за качеството на счетоводната информация има две страни.³⁴ Първата страна е свързана с ролята и значението на счетоводната информация в процеса на подготовката, вземането и изпълнението на висококачествени и икономически обосновани решения; втората страна е свързана с качеството на процесите по производството на счетоводната информация, което означава, че е свързано с качеството на работата в системата на автоматизирана обработка на информацията;

- Потребителските свойства на счетоводната информация зависят от нейния състав, вътрешен строеж, вид и пр.

По повод на горепосочените обобщения, които касаят качествена счетоводна информация, може би най-дискусионен остава проблемът, свързан с ролята и значението ѝ за външните потребители, както и качеството на процесите по производството на информацията от вътрешно-управленските звена. Липсата на контрол върху производството на качествена счетоводна информация възпрепятства и вземането на полезни и навременни инвестиционни решения. Удовлетворяването на информационните потребности на едните, задължава другите да осъществяват навременен контрол върху производството и предоставянето на висококачествена счетоводна информация.

Същността на понятието „качество на счетоводната информация“ трябва да се свързва и с предназначението и спецификата на счетоводната информация като резултат от целенасочената човешка дейност. Неговата функция се изразява в задоволяването на съвкупността от индивидуални и/или колективни информационни потребности при минимални разходи на време и при най-големи удобства. Задоволяването на тези информационни потребности може да се постигне чрез предоставянето на уместна, достоверна,

³¹ Barth, Mary E., „Stanford University, Wayne R. Landsman, Mark Lang, and Christopher Williams“, University of North Carolina." Accounting Quality: International Accounting Standards and US GAAP", August 2006; <http://www.accountancy.smu.edu.sg>

³² Behara, R. S. & Gundersen, „Analysis of Quality Management Practices in Services“, //International Journal of Quality and Reliability Management, 2001, vol. 18, no. 6, pp. 584

³³ Дюкенджиев, Г., Йорданов, Р., „Контрол и управление на качеството“, Издателство „Софтрейд“София, 1999г., 17 и сл.

³⁴ Mary E. Barth- Stanford University, Wayne R. Landsman, Mark Lang, and Christopher Williams-University of North Carolina." Accounting Quality: International Accounting Standards and US GAAP", August 2006; <http://www.accountancy.smu.edu.sg>

разбираема и съпоставима счетоводна информация.³⁵

През март 2010 г. Съветът по международни счетоводни стандарти публикува проект за обсъждане по темата за новата Концептуална рамка, а периода за коментари, изтече на 16 юли 2010 г. Завършена беше „фаза А“ от проекта „Концептуална рамка за финансови отчети 2010“³⁶ (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010). Целта е да се изследват характеристиките, които правят счетоводната информация полезна и качествена. Всички се отнасят до финансовата отчетност в различна степен при вземането на решения.

Първата основна качествена характеристика, която е залегната в Концептуалната рамка³⁷ е уместността. За да може счетоводната информация да бъде полезна и качествена при вземане на решения, тя трябва да бъде уместна. Уместността на счетоводната информация помага на потребителите да добият представа за бъдещото развитие, настоящите и минали събития на предприятията. По този начин информацията може да подобри качеството на финансовите отчети, като се представят данни за очакваното развитие и корпоративното управление на предприятието. Тази качествена характеристика като цяло би подобрила способностите на предприятията да предвиждат бъдещите резултати. Без информация за миналите събития и факти, не може да говорим за бъдещото развитие на предприятията. За да е уместна информацията, тя трябва да има прогнозна или потвърждаваща роля, или и двете. Двете изисквания са много тясно свързани помежду си и имат важно значение за решенията на потребителите.

За измерване качеството на счетоводната информация сме приели уместността да се представи, чрез три елемента: годишните отчети разкриват информация за бъдещото развитие; годишните отчети оповестяват информация за

бизнес възможностите и рисковете; годишният отчет осигурява обратна връзка, относно това как различните събития на пазара и значителните сделки са се отразили на предприятието.

Качествената характеристика „достоверно представяне“, която е залегната в Концептуална рамка за финансови отчети, изисква съответствие между икономическо събитие от реалността и неговото отражение във финансовия отчет.³⁸ С новата Концептуална рамка се замени досегашното понятие „надеждност“ с „достоверно представяне“ на счетоводната информация във финансовите отчети. За да отразява счетоводната информация вярно икономическите явления в новата Концептуална рамка е посочено, че тя е необходимо да отговаря на следните три характеристики: пълнота, неутралност и да бъде без грешки.

Подобрената рамка поставя ограничения при постигането на достоверното представяне, например, поради възникналите несигурни събития, приблизителни оценки и предположения. Следователно, счетоводната информация не винаги може да бъде лишена от грешки. Достоверността се постига, като се осигурят необходимите условия и начини за правилно възприемане и регистриране на първичните данни, отстраняват се или се намаляват до минимум допуснатите грешки при създаването на счетоводната информация, които променят или деформират показателите. Тази качествена характеристика включва 5 елемента, които я съставляват и са с еднаква важност, а именно: годишният отчет обяснява ясно направените предположения и оценки; годишният отчет обяснява ясно избора на счетоводените принципи; годишният отчет подчертава положителни и отрицателни събития при обсъждането на годишните резултати; годишният отчет включва неквалифициран доклад на одитор; годишният отчет оповестява информация относно въпросите свързани с корпоративното управление.

Информацията, предоставена от финансовата отчетност трябва да бъде и разбираема за онези, които имат разумно

³⁵ Според автора това са четирите основни качествени характеристики, чрез които може да се измери надеждно нивото на качество на представяната счетоводна информация в годишните финансови отчети. Това е представено и доказано в друга разработка.

³⁶ Грозева, Н., „Нови концептуални изисквания към качеството на информацията на финансовите отчети“. //Счетоводна политика, 9-10 кн., 2012г., стр. 24

³⁷ Тази Концептуална рамка заменя текстовете в Рамката от 1989 г. на СМСС.

³⁸ МСФО, пар. 33 и сл.; Финансово-счетоводна концепция 2, пар. 63 и сл.

разбиране за бизнеса и икономическата действителност. Следователно, счетоводната информация е инструмент, чието неправилно разбиране, може да доведе до злоупотреби, свързани с нея.

Разбираемостта може да се измери с помощта на три елемента, а именно: бележките към отчета за финансовото състояние и отчета за доходите са ясни, графики и таблици, които помагат за по-ясното разбиране на представената информация; зползваните технически термини в годишния отчет са изяснени с помощта на допълнителни пояснения и бележки,³⁹ които наблягат на прозрачност и яснота на информацията, представена в годишните отчети (Jonas, 2000; Iu и Clowes, 2004⁴⁰; Courtis, 2005; IASB, 2008⁴¹).

На следващо място ще разгледаме и съпоставимостта (сравнимостта), като основна качествена характеристика на счетоводната информация, представяна в годишните финансови отчети. Тя разкрива способността на финансовата информация да бъде сравнена с друга без никакво затруднение. Самата съпоставимост между различните предприятия и различните отчетни периоди трябва да става лесно и безпроблемно. Това е свързано с последователността във финансовото представяне. За да се постигне това е необходимо счетоводните политики, използвани във финансовите отчети, да бъдат едни и същи през различните отчетни периоди. Съпоставимостта се може да се измери с помощта на четири елемента, а именно: бележки към промени в счетоводната политика, които обясняват последици от тази промяната; сравняват се резултатите от текущия отчетен период с резултатите от предходни отчетни периоди; информацията в годишния отчет трябва да е сравнима с информацията, предоставена от други организации, годишният отчет представя финансовите индекси и

съотношения (финансови показатели).

Във връзка с повишаването на качеството на счетоводната информация през 2008г. бяха въведени и изисквания за големите публични предприятия и предприятията от обществен интерес да създадат одитни комитети. Тези предприятия са публични дружества и емитенти на ценни книжа в страната; кредитни институции; застрахователи, презастрахователи, здравноосигурителни и пенсионно осигурителни дружества; търговски дружества, които произвеждат, пренасят и продават електрическа енергия и топлоенергия; търговски дружества, които внасят, пренасят, разпределят и транзитират природен газ; търговски дружества, които предоставят водоснабдителни, канализационни и телекомуникационни услуги „Български държавни железници” ЕАД. Одитният комитет се избира от общото събрание или от едноличния собственик на капитала на предприятието, който определя и мандата и броя на членовете му. Негови членове не могат да бъдат избирани изпълнителни директори; членове на управителни органи на юридическото лице; лица, намиращи се в трудови правоотношения с юридическото лице. Изисква се поне един от членовете на одитния комитет да е независим от надзорния съвет и поне един да има завършено висше образование със специалност счетоводство или финанси и най-малко 5 години професионален опит по счетоводство или одит.

Към днешна дата много от тези дружества имат създаден такъв орган. Необходимостта от създаването този вид комитети е възникнала вследствие на нуждата на инвеститорите и всички останали заинтересовани да се гарантира по някакъв начин достоверността и качеството на финансовата информация и качествено управление. Едни от основните функции на одитния комитет могат да се представят по следния начин:⁴²

– Да контролира спазването на правилата и изискванията за изготвяне на финансовия отчет на дружеството;

– Да извършва надзор над процеса на изготвяне на финансовите отчети на дружествата и над процеса на одиторската им проверка;

– Да опазва интересите на инвеститорите и

³⁹ Цит. съч. стр.67

⁴⁰ Iu, J. & Clowes, C., „Evaluating a measure of content quality for accounting narratives“, Working paper series, 2004, pp 214

⁴¹ Exposure Draft on an improved Conceptual Framework for Financial Reporting: The Objective of Financial Reporting and Qualitative Characteristics of Decision-useful Financial Reporting Information, London, 2010

⁴² Славкова, О., „Одитният комитет гарантира качеството в управлението на финансовите рискове.// Сп. „Икономика” – брой 2/2009г., стр. 88-91

останалите заинтересовани лица и пр.;

Всички тези функции на одитния комитет спомагат за поддържането на висококачествената счетоводна информация, която оказва положително влияние при вземането на правилни и икономически обосновани решения от заинтересованите лица. Членовете на този комитет анализират предоставената им информация с оглед усъвършенстването ѝ. За да се постигне това е необходима задълбочена и открита дискусия с мениджърите и другите представители на оперативния мениджмънт.

Опазването на интересите на инвеститорите и останалите външни потребители на счетоводната информация, представяна в годишните финансови отчети се оказва най-трудно постижимо. Причината за това становище се оказва прекалено голямото разнообразие от външни ползватели на счетоводна информация, които имат различни информационни потребности. Предложението ни тук е всяко едно предприятие, за да повиши качеството на предоставяната информация, то трябва да прецени, кои са неговите основни настоящи и потенциални потребители и да се съсредоточи към задоволяване на техните информационни потребности. По този начин счетоводната информация ще бъде полезна и висококачествена за нейните ползватели, тъй като ще бъде най-уместна, достоверна, разбираема и навременна.

Във връзка с качеството като категория, характеризираща счетоводната информация проф. Мери Барт счита, че предприятията, прилагащи американските счетоводни стандарти (US GAAP) предоставят много по-качествена счетоводна информация в сравнение с предприятията, прилагащи МСС, МСФО. Настоящото изследване се разграничава и критикува тази констатация. Тезата ни се базира на това, че независимо от това кои стандарти прилага едно предприятие (дали US GAAP, МСС, МСФО или НСС), ако се спазват всички счетоводни принципи, залегнати в тях, то това неминуемо ще доведе до висококачествена и полезна счетоводна информация, представяна в годишните финансови отчети. Във връзка с това становище ние се придържаме към основната изследователска теза залегната в настоящата

разработка, отнасяща се до това, че качеството на счетоводната информация се определя на база четирите основни качествени характеристики - уместност, достоверно представяне, разбираемост и съпоставимост.⁴³

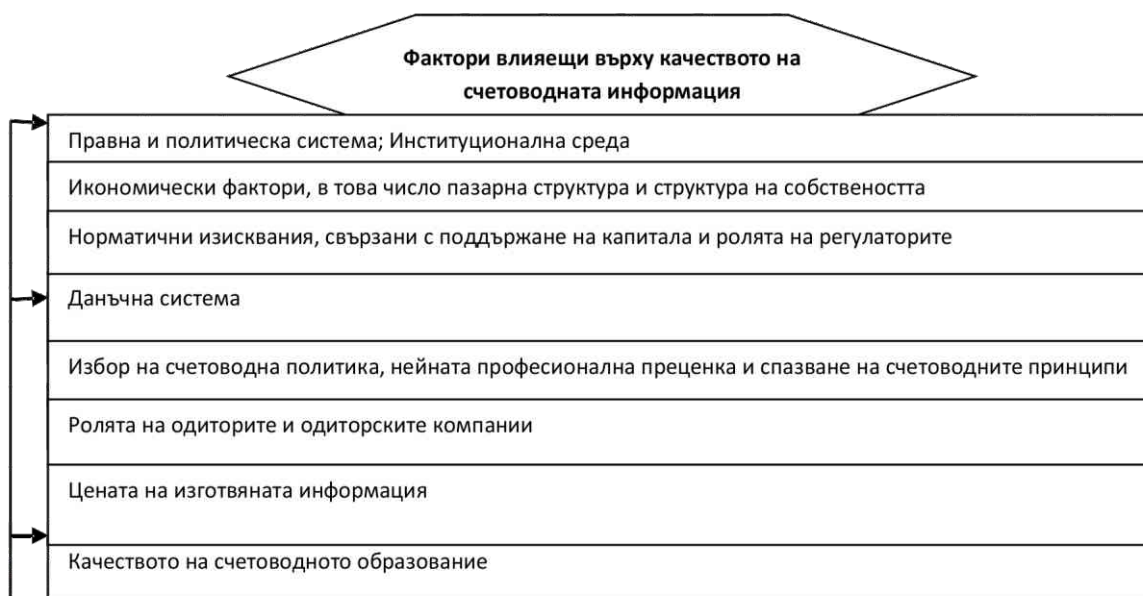
От направеното проучване относно същността на „качеството“ и „качествената счетоводна информация“ следва да се обобщи, че категорията „качество“ е една субективна категория, която характеризира даден информационен ресурс (в случая счетоводната информация) или друг обект. Тази категория включва различни присъщи за качеството съставни части (характеристики), които правят счетоводната информация освен качествена и полезна за голям кръг ползватели.

Фактори влияещи върху качеството на счетоводната информация

Върху счетоводната информация неизбежно оказват влияние и заобикалящите я фактори. Влиянието им може да бъде положително или отрицателно (негативно). Положителното влияние на някои от факторите са ценни за външните потребители на счетоводната информация и благоприятстват за задоволяване на техните информационни потребности, като обуславят високото качество на предоставената информация. Докато отрицателните фактори възпрепятстват задоволяването на техните потребности, като способстват за влошаване качеството на счетоводната информация. Основните фактори, които влияят върху нейното качество могат да бъдат представени със следната схема:

⁴³ Това е авторово виждане, което изследвано и доказано в друга разработка.

Схема 3: Фактори, влияещи върху качеството на счетоводната информация⁴⁴

Посочените фактори са взаимосвързани и допълващи се, като всеки един от тях спомага по свой начин за повишаването на качеството на счетоводната информация. Ако не се вземат под внимание тези фактори, равнището на качеството на счетоводната информация ще спада, а взети заедно те оказват положително влияние върху икономическите решения на външните потребители. Тяхното влияние може да е постоянно или променливо, т.е. да участват многократно при формирането на качествена информация или да се изменят в рамките на дадена качествена определеност. За едни потребители на счетоводна информация тези фактори могат да бъдат полезни, а за други не. Едни фактори могат да бъдат посочени като основни, които да обуславят счетоводното качество и да способстват за постигане на поставената цел от потребителя, а други като второстепенни. Влиянието на факторите зависи и от средата, в която е позиционирано едно предприятие. Измерването на тяхното влияние не е предмет на изследване в настоящата научна разработка.

Управление на качеството на данните в информационната система

Информационната система представлява съвкупност от взаимодействащи елементи,

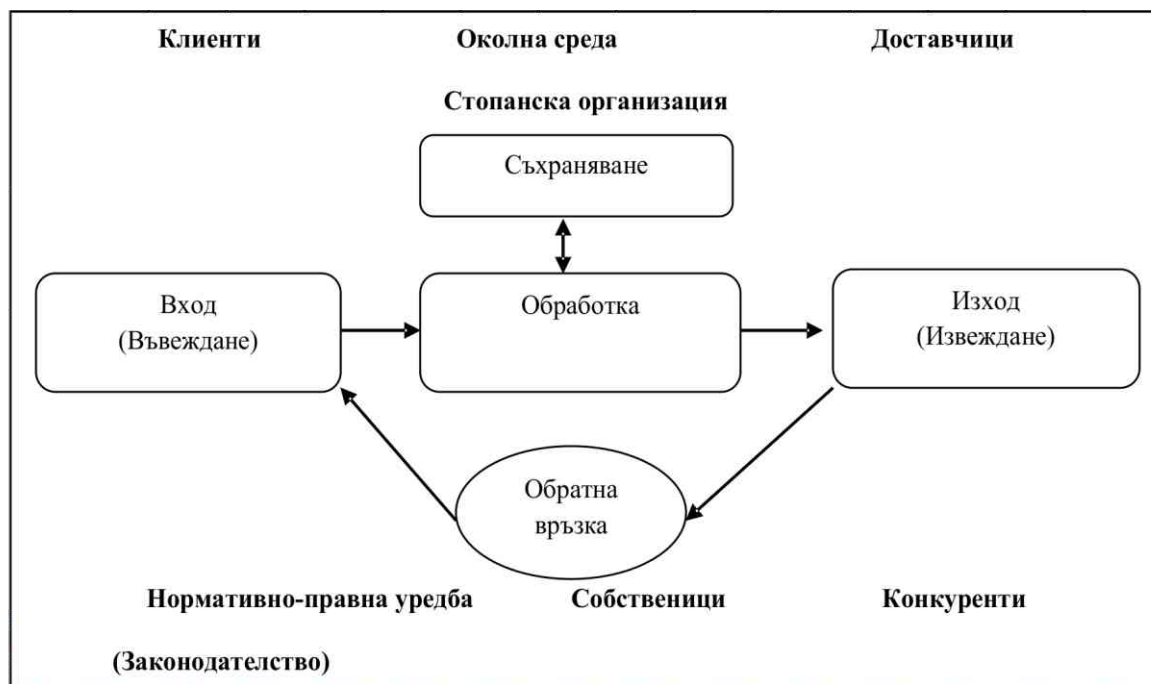
свързани помежду си чрез определена мрежа от връзки. Тя осъществява връзката между останалите две системи и осигурява необходимата информация за изпълнението на възложените и задачи. Тя е един вид катализатор и център на системата като цяло.

Възможно е информационната система да съдържа най-различен вид информация — за събития, територии и много други както от заобикалящата ни околната среда, така и вътре в самата организация. Информационната система подготвя и представя информацията в удобен за ползване вид с цел да подпомага потребителите при вземането на решения или при решаването на различни проблеми. При изпълнението на поставените задачи информационните системи са в непрекъснат цикъл от три дейности: въвеждане, обработка и извеждане на информацията (на следващата схема).

⁴⁴ Филипова, Ф., „Качество на информацията във финансовите отчети”, // ИДЕС”, бр.8/2010г., стр.44

Схема 4: Функционални дейности в информационната система на предприятието⁴⁵

Процесът на въвеждане включва различни операции свързани със събирането на данни от организацията. Данните могат да се записват в писмен вид на специални формуляри или да се въведат директно в компютъра. Операциите по въвеждането обикновено са предназначени да проверят, дали събраните данни са коректни и пълни и да ги подготвят за по-нататъшна обработка. С обработката се цели да се преобразуват първичните данни от входа на системата в подходяща и полезна форма с помощта на различни операции като сортиране, сравняване, анализиране, обобщаване, математически и логически изчисления и др. Извеждането представлява процес, при който се извършва трансфер на обработената информация до нейните потребители.

Информационните системи извършват и дейности, свързани със съхраняването на данни и информация, в различна форма и на различни технически устройства, докато те станат необходими за нова обработка или за трансфер към потребителя.

Цикълът се затваря от обратната връзка, при която информация от изхода на системата се връща на входа на системата, като достига до подходящи лица от организацията с цел подпомагане на тяхната дейност за допълнително настройване или коригиране на входа и процеса на обработката.

При изграждането на една интегрирана информационна система⁴⁶ се вземат предвид всички основни функции на мениджърската информационна система, които са допълнени от изискванията посочени в стандартите за качество и някои от процедурите във фирмената система за управление на качеството.⁴⁷ Информационната система се дефинира чрез функциите, които предоставя на своите потребители:⁴⁸

- Систематизиране на информацията в обща база данни;

⁴⁵ Laudon, K.,C., Laudon, Jane, C., "Management Information systems", 12th edition, Pearson Education Inc., USA, 2011, p. 156

⁴⁶ <http://www.abelia.com> (18.05.2012г.)– An Introduction To International Standard ISO/IEC 12207 Software life Cycle Processes

⁴⁷ <http://www.iso.org> 31.05.2018г., EN – ISO 9001:2000 - Quality management systems

⁴⁸ Petkov, Al., "Information system for quality management", //Economy Informatics, Volume II, Number 1, Bucharest, 2002, pp 81-89

- Ефективното управление на информационните данни се изпълнява от системата, като включва в себе си съхраняване на данните;

- Анализирането на информацията;
- Достъпа до информацията се управлява, чрез програмните средства на системата, като администрирането става с помощта на потребители и пароли;

- Обмен между различни формати данни;
- Улесненията при търсене и съответно достъпа до информацията се базират на добре изградена структура и вътрешни правила за работа;

- Контрол, който е свързан с качеството на данните в интегрираната система.

Внедряването на посочените функции в дадена организация подобрява ефективността на отделните процеси в нея. Правилното им изпълнение подпомага процеса „вземане на решение“ във всичките му етапи. От представените функции могат да се открият някои ключови моменти, които са от огромно значение за правилното функциониране на всяка една система: обща база данни; съхраняване на данни; анализ; обмен на данни и не на последно място контрол. Чрез изграждането на единна база данни се постига по-бърз достъп до информацията от всички йерархични нива в управлението, което би облекчило търсенето на данни и времето за тяхното намиране. Съхранението на всички данни, изисква системата да се поддържа от специалисти, които да следят за правилното ѝ функциониране. Изисква и непрекъснато обновяване и следене навлизането на все по-сигурните начини за съхранение на данни. Анализирането изисква да се изградят способности и инструменти, които да анализират данните с единствената цел да се подпомогне управлението. От друга страна, голямото разнообразие на ползваните програмни продукти и различни видове данни, предполага и техния обмен.

Осигуряването на контрол върху качеството на данните, изисква да се внедри система за управление на качеството, като тук е важно да се съобразяваме с всички документи и модули за обработка на информацията. Въпросът за контрола върху качеството на

данните в информационните системи се коментира от различни институции. В един от докладите на Teradata⁴⁹ и Intelligent Solution Inc, USA е посветен на проблема за заниженото качество на данните, което коства на бизнеса на САЩ повече от 600 млрд. долара на година. Проблемът за качеството на данните е сериозен като цяло, без значение дали предприятието е малко или голямо.⁵⁰ Качеството на данните на българския пазар е занижено, което доказва, че това не е проблем само на транснационалните компании. В настоящите икономически условия предприятията се нуждаят от информационни системи, в които стратегическите данни да са актуални и всички заинтересовани от бизнес средите да могат да разчитат на тях. Преди да се говори за управление на качеството на данните, трябва да се изясни какво е то „качество на данните“ или „качество на информацията“, тъй като те са взаимозаменяеми, но това беше вече направено в предходната точка. За една информационната система е необходимо тя да съдържа „достоверни данни“.⁵¹ Самото решаването на проблемите, свързани с качеството на информационните данните изисква един всеобхватен подход и е много повече от едно техническо решение.⁵² Решаването на този проблем изисква непрекъснато да се поддържа съответното ниво на качество на данните, свързано с всяка постъпваща в информационната система данни.

В научните среди са известни няколко метода / модела /за оценяване нивото на качеството на данните. Проблемът свързан с качеството на данните касае цялостното управление на информационната система и

⁴⁹ <http://www.teradata.com/> - Teradata Global Consulting Centers - Дата:20/06/2017

⁵⁰ Динчев, Е., Стефанова, К., Проблеми и решения при избор на ERP система, Международна научна конференция по повод 40-годишнината на специалност „Информатика“, под научната редакция на проф. А. Бъчваров, //Сборник доклади, София, 2007г.

⁵¹ Кисимов, В., Николов, Р., Бизнес интелигентни инфраструктури – основа за бизнес интелигентни системи е реално време, Международна научна конференция по повод 40-годишнината на специалност „Информатика“, под научната редакция на проф. А. Бъчваров, //Сборник доклади, София, 2007г.

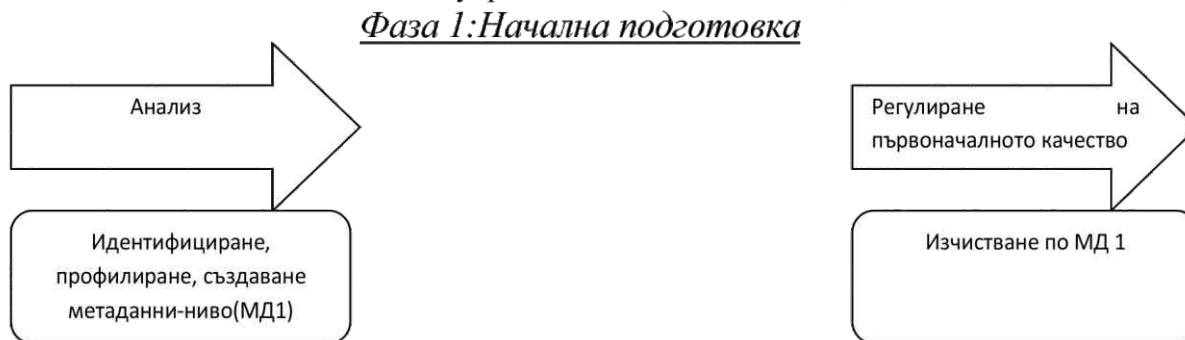
⁵² Стефанова, К., Кисимов, В., Цанева, М., Проектиране на Център за компетентност по бизнес интелигентност, Международна научна конференция по повод 40-годишнината на специалност „Информатика“, под научната редакция на проф. А. Бъчваров, //Сборник доклади, София, 2007г.

тяхното предназначение в информационната система.⁵³ Качеството на данните най-вече се изразява в приемане, съхранение, защита, предоставяне и извличане на данните. От бизнес гледна точка качеството на даните се изразява в пълнота, съгласуваност, съответствие, акурантност и навременност.

Разработеният метод⁵⁴ за управление на качеството на данните в това число и на счетоводната информация се състои от 2 фази и е представен на следващата схема.

Схема 5: Метод за управление на качеството на данните⁵⁵

Фаза 2: Динамично качество

Схема 7: Динамично бизнес управление на качеството⁵⁶

⁵³ Basel 2 : Revised International Capital framework, <http://www.bis.org/bjpubl/bcbsca.htm>

⁵⁴ Кисимов, В., „Управление на качеството на бизнес данните в информационната система”. // Икономически алтернативи, бр.6, УНСС, София, 2008г.

⁵⁵ Пак там

⁵⁶ Цит. съч.

Представените фази за управление на качеството на данните могат да бъдат приложени и в изграждането на една качествена счетоводна информационна система. Това предполага да бъдат създадени единни правила при изграждането на системата, контрол при входиране на данните, осъществяване на последващ контрол, свързан с обработката и съхранението на данните в системата, както и преобразуването на данните в готова счетоводна информация, предназначена за външните ползватели.

Изграждане на висококачествена счетоводна информационна система

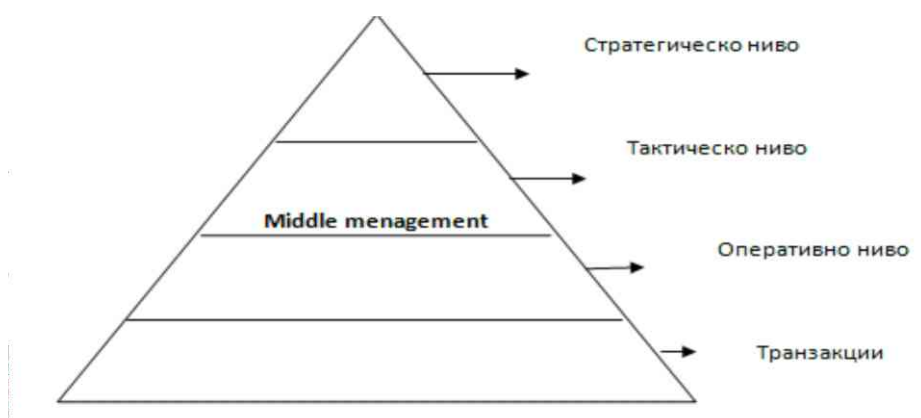
Модерните бизнес организации зависят от информационните системи за да могат да останат в конкуриращата среда на пазара. Производителността, която е решаваща за оставането в тази конкурираща среда, може да бъде постигната чрез по-добра информационна система. Счетоводството, като информационна система идентифицира, събира и представя

икономическа информация за широк кръг от потребители. Информацията е полезна база от данни, организирана така, че вземането на правилно решение може да се основава на нея. Счетоводната информационна система (СИС) е полезна само, когато отговаря на нуждите на потребителите. Тези нужди могат да бъдат както персонални, така и общи за бизнеса, да се оценява рентабилността на дейността.

Производството на висококачествена и полезна информация е възпрепятствано от средата на счетоводната информационна система и принципът „разходи-ползи“ присъщ на потребителските решения. Информационната система не може да игнорира практичното представяне на информацията. Ако информацията струва повече отколкото потребителите могат да си позволят, то тогава не е практично нейното представяне.

Счетоводната информационна система обобщава и филтрира достъпните данни до вземащите решения, както е показано на следващата фигура.

Фигура 1: Пирамида на информационните нива в организацията⁵⁷

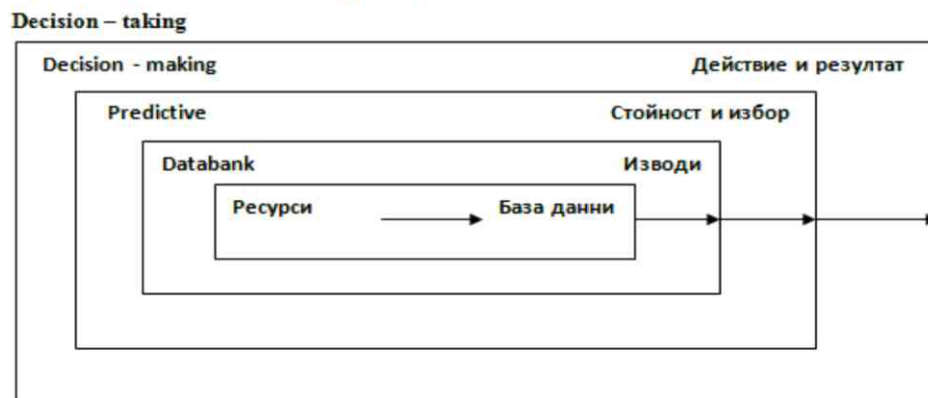

Обработката на данните в счетоводната информационна система влияе върху организационните решения. Степента на влияние зависи от типа на процесите в счетоводната информационна система. Следващата фигура илюстрира лесен модел за вземане на решения и четири класификации на СИС. Моделът се състои от пет стъпки. Ресурсът в случая представлява организационната среда, от която данните се събират за нуждите на СИС. Стойностите се използват, за да се направи избор сред алтернативните начини за действие. Действието и резултата следват решението. Четирите класификации на СИС са база данни, предсказуемост, вземане на решение и алтернативно решение

⁵⁷ Bodnar, G., Hopwood, W., "Accounting Information Systems" Third edition, Allyn and Bacon, Inc., 1997, p. 6

Фигура 2: Типове и класификации на СИС⁵⁸

Целта на счетоводната информационна система е така да интерпретира счетоводната информация, че по този начин, да се вземат икономически издържани решения от инвеститори или други външни ползватели на счетоводна информация.

Характеристиките на счетоводно-информационната система, които я определят като качествена, могат да се сведат до следните:⁵⁹

1) Счетоводно-информационната система представлява съвкупност от подсистеми, всяка от които има своя самостоятелност и определеност, но са неделима част от едно цяло;

2) Счетоводно-информационната система е специфичен вид информирана и информираща система;

3) Счетоводно-информационната система има строга методологическа детерминираност;

4) Счетоводно-информационната система има своя нормативна и параметрична определеност.

Могат да се посочат и други характеристики на счетоводно-информационната система, но общият извод няма да се промени, а именно: тя е високоорганизирана и ефективна система, която е в еднаква степен информирана или информираща, методологически устойчива, научно и нормативно регламентирана, и не на последно място е годна да създава достоверна и надеждна информация за потребителите.

Има различни виждания за дефиницията на счетоводната информационна система, която може да се разглежда като подсистема на управленската информационна система. Основната ѝ функция е да се обработи дадена финансова сделка, както и нефинансови сделки (транзакции), които пряко засягат финансовите транзакции.⁶⁰ Изграждането на качествена счетоводна информационна система, поражда необходимостта да се спазват няколко стъпки, групирани в четири главни подсистеми, които съответстват на това проучване:⁶¹

- Система за обработка на транзакциите, която поддържа ежедневни бизнес операции с многобройни документи и съобщения за потребителите в цялата организация;

- Главна книга / система за финансово отчитане, която представя традиционно финансови отчети, като например, отчет за финансовото състояние, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци, отчет за всеобхватния доход, данъчни декларации, както и други доклади, които се изискват от закони и/или счетоводни стандарти;

- Система за активи, която обработва транзакциите, отнасящи се до придобиване, поддръжка и продажба на дълготрайни активи и

- Система за управление и докладване, която осигурява вътрешното управление на финансовите отчети и информацията, която е необходима за вземане на рационални

⁵⁸ Bodnar, G., Hopwood, W., "Accounting Information Systems" Third edition, Allyn and Bacon, Inc., 1987, p.8

⁵⁹ Динев, М., Златарева, К., „Теория на счетоводството”, Издателство „Тракия М”, София 2012г., стр. 21 и сл.

⁶⁰ Hall, J., "International Accounting systems", Inc. Cengage Learning, 2010, p. 7

⁶¹ Rounney, M., "Accounting Information Systems", 9th Edition, USA, Inc. Veedhan Heights, 2004, 358 p.

икономически решения;

В счетоводството и одита, където системите за вътрешен контрол изискват максимална надеждност с минимални разходи, ключов момент при изграждането на качествена счетоводна информационна система е точността – определена по отношение на честотата, размера и разпределението на грешките в данните. Когато се прави оценка на счетоводната информация, проучванията също идентифицират уместността и своевременността като желани атрибути.⁶²

На входа на изграждането на висококачествената счетоводна информационна система⁶³ се намират данните от различни видове първични документи в предприятията – фактури, ордери, нареждания, договори и др., които са на хартиен носител и/или в електронна форма.

Самата обработка на счетоводната информация се свързва със систематизирането и изпълнението на операции, чрез реализирането на отчети и справки за целите на управлението на дейността.

На изхода на изградената счетоводна информационна система се намират съвкупността от счетоводни справки, отчети, ведомости и доклади. Те могат да бъдат:

- Вътрешните справки и отчети, които се отнасят до по-обобщен финансово-счетоводен преглед на стопанските дейности в предприятието (месец, тримесечие, шестмесечие, деветмесечие и година). Основната им цел е да подпомогат управленския орган при вземане на адекватни икономически издържани решения.

- Външните справки и отчети, които са предназначени за външни потребители на счетоводна информация, като инвеститори, кредитори, Национален осигурителен институт, Национална агенция за приходите, клиенти, партньори и др.

Едно по-модерно направление в развитието на висококачествени счетоводни информационни системи⁶⁴ е създаването на нови софтуерни средства, които могат да представят

аналитични модели за анализ на данните в базата. Тези модели позволяват да се извлича важна информация за дейностите на предприятието.

Примерните структури при изграждането на качествена счетоводна информационна система могат да бъдат представени както следва:⁶⁵

Модулна:

При модулната структура е характерно изграждането на счетоводния продукт от един основен модул - "ядро на счетоводната система", както и други програмни модули. Всеки модул има независим вход и изход.

При тази структура на счетоводната информационна система се губи важната връзка, а именно от момента на вхождането на данните до момента на тяхното напускане, т.е. момента на получаването им от потребителите.

Интегрирана (внедрена):

При нея се бразуват различни работни места, но всяко работно място използва една база от данни. Интегрираният метод е подходящ за малки предприятия, които се обслужват от един счетоводител, но когато се работи с такъв модул от различни компютри, то връзката се осъществява чрез една мрежа. По този начин се контролират всички данни от различните работни места и може да се правят връзки/препратки на информация между различните работни места.

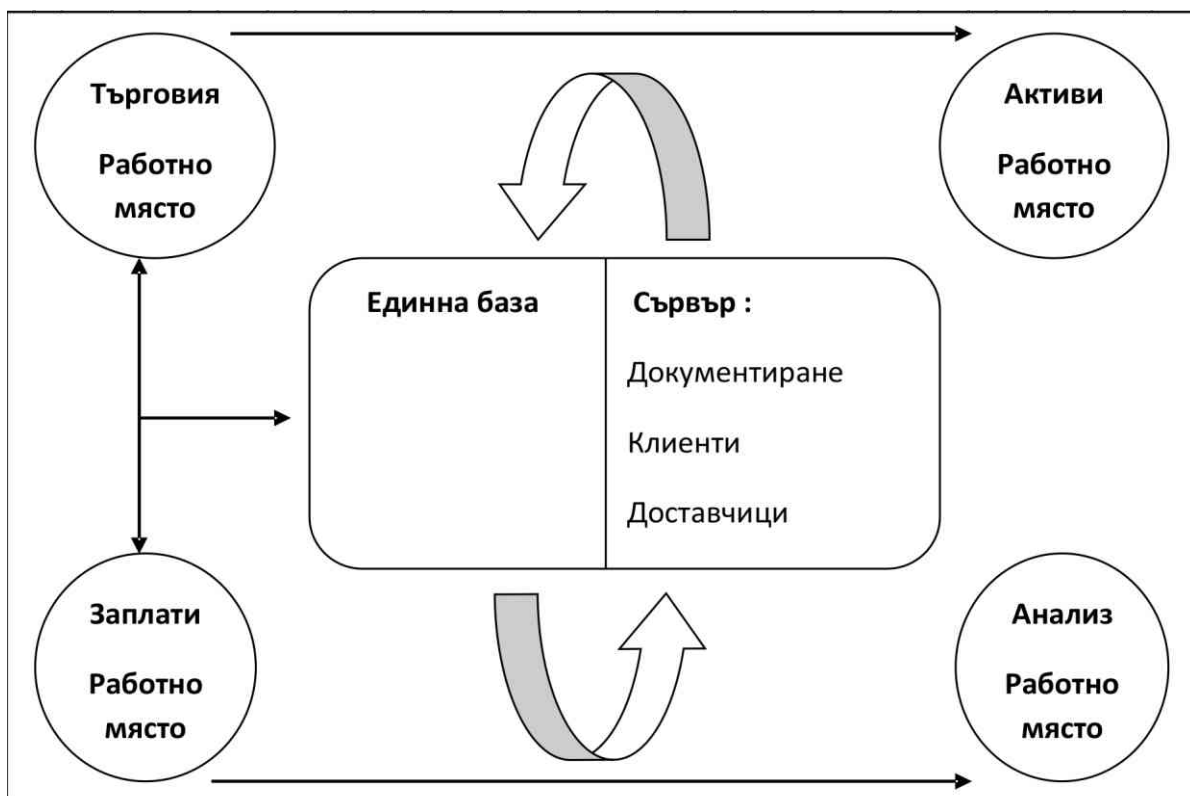
Комбинираната счетоводна информационна система е изградена от интегрирания и модулния принцип, като се има предвид, че модулите са отделни, но работят с единна база данни (виж сл. схема 7):

⁶² Gelinis, U., Wheeler, Patrick R., "Accounting Information Systems", Inc. Cengage Learning, 2010, p. 23

⁶³ Пак там, p.256

⁶⁴ Summers, D.L., "Accounting Information Systems", Houghton Mifflin Co, Boston, 1988, p.784

⁶⁵ Уилямс Х., Д. Лейн – Web приложения за бази данни с PHP и MySQL, София, 2003, стр. 178

Комбинираната структура е подходяща за големи предприятия структурирани в отдели и подотдели. Един общ сървър обобщава данните от разните работни отдели в единна база данни. Това по подпомага осъществяването на бърз обмен на информация между отделите, без да се изисква ползването на друг сървър.

При технологията на изграждане на висококачествена счетоводна система следва да се имат предвид и някои основни критерия:⁶⁷

- Работна среда, потребителски интерфейс;
- Инсталиране на програмния продукт, както и лиценз за този продукт и контрол и защита на счетоводната информация;
- Възможности за генериране на справки и отчети, а също така и финансово-счетоводни анализи;
- Стойност на счетоводната информационна система, както и нейното развитие;

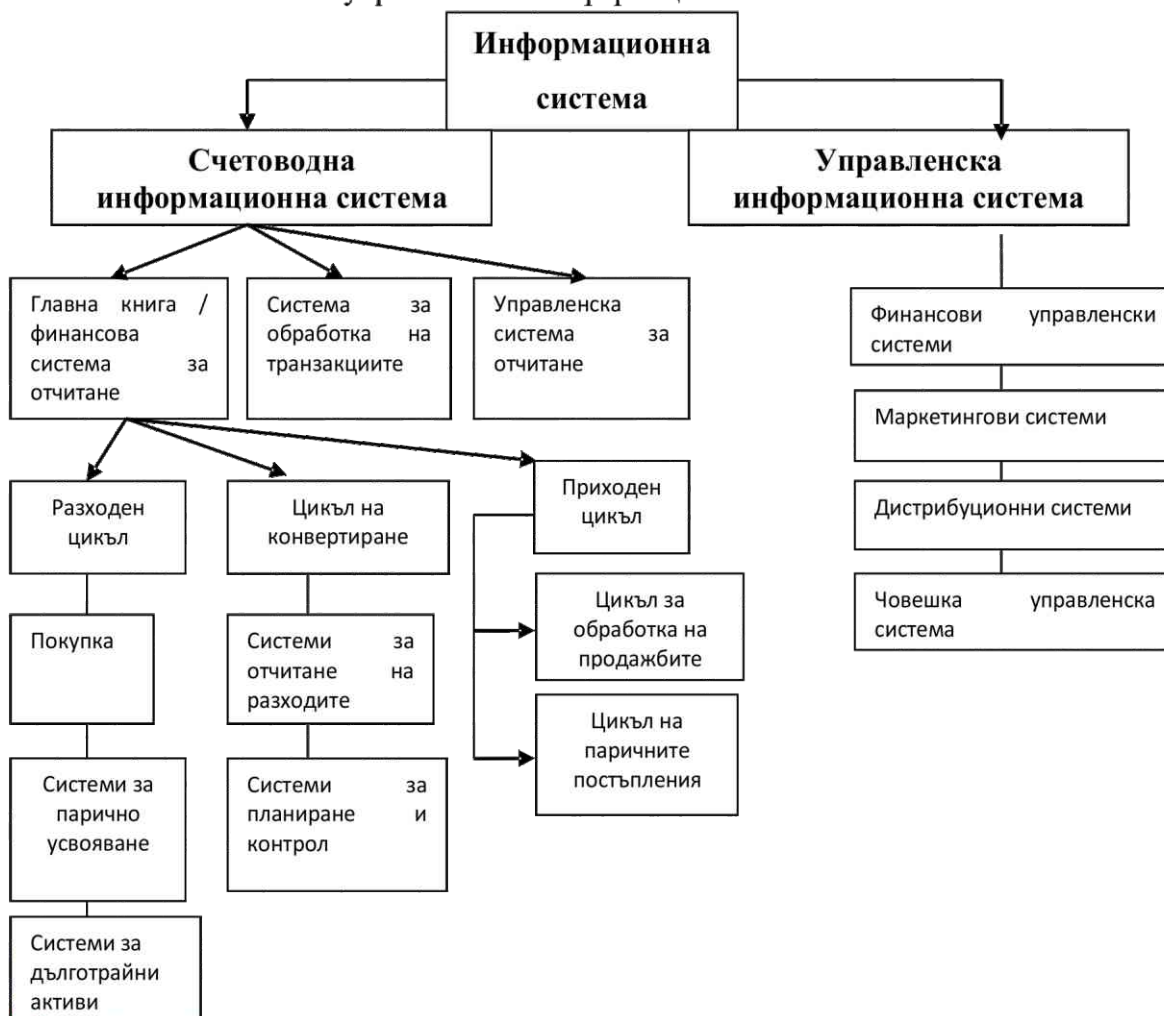
Следващата схема показва информационната система като производствено предприятие, което е разделено на елементарни подсистеми. Появяват се две системи от раздробяването на информационната система:

счетоводната информационна система и управленска информационна система.⁶⁸ Ще използваме тази рамка да идентифицираме областта на счетоводната информационна система и да я разграничим от управленската информационна система. Разликата между счетоводната информационна система и управленска информационна система е представена схематично в схема 7 по-долу.

⁶⁷ Laudon K., J. Laudon, „Essentials of Management Information Systems“, Preutice Hall, New York University, 2002, p. 257

⁶⁸ Kaplan, D., Krishnan, R., Padman, R. & Peters, J., „Assessing Data Quality in Accounting Information Systems“, //Communications of the ACM, vol. 41, no. 2, 1998

Схема 6: Схематично представяне на разликите между счетоводната информационна система и управленската информационна система⁶⁹

Двете информационни системи обслужват различните потребности на своите ползватели. Управленската информационна система със своите посочени компоненти, обслужва единствено потребностите на вътрешните потребители: собственици / акционери, управители и т.н. Информацията от тази система остава извън ползрението на външните потребители – инвеститори, кредитори и др. Основната цел на собствениците е да оптимизират отделните системи – финансова, маркетингова и дистрибуционна, така че тяхното функциониране да им носи по-голяма възвръщаемост. От другата страна е счетоводната информационна система, която обслужва информационните потребности, както

на вътрешните, така и на външните потребители. На база извлечената счетоводна информация от системата, вътрешните потребители правят анализи и оценки, свързани с финансовото състояние на предприятието. За външните потребители е от значение получаването на качествена счетоводна информация, която да им е от полза при вземането на инвестиционни решения. Счетоводната информация ще бъде качествена, ако са спазени изискванията и критериите при представянето на активите, пасивите, приходите, разходите, печалбата, загубата и производните от тях финансови показатели.

В настоящата научна разработка са изследвани теоретичните постановки на качеството на счетоводната информация и счетоводната информационна система, като са използвани индуктивният и дедуктивният метод

⁶⁹ Lucey, T. – Management Information Systems, Thompson Learning 2005, p. 310

на научното познание, логическият синтез и методът на литературното проучване. В резултат на това стигнахме до следните заключения и изводи:

- Установи се, че качеството като категория е съвкупност от основните характеристики - уместност, достоверно представяне, разбираемост и съпоставимост, които могат да удовлетворява потребностите на потребителите;

- Необходимо е управление на разходите и тяхното оптимизиране, но без това да влошава качеството на счетоводната информация;

- Усъвършенстването и планирането на „качеството“ като самостоятелна категория водят до по-високо качество на предоставяната счетоводна информация за външните потребители;

- Установи се, че „качеството на счетоводната информация“ се свързва с информационната потребност, с предназначението и спецификата на счетоводната информация, като резултат от целенасочената човешка дейност;

- Установи се, че счетоводната информация с по-високо качество не винаги има и по-голяма полезност, тъй като полезността зависи и от размера на направените разходи, които са необходими за производството и нейното използване. Ако производството и използването на информацията не може да се осъществява в рамките на определено равнище на разходите, то от икономическа гледна точка полезността на счетоводната информация не е толкова изгодна.

- Осигуряването на контрол върху качеството на данните, изисква да се внедри система за управление на качеството, като тук е важно да се съобразяваме с всички документи и модули за обработка на информацията.

- Проблемът за качеството на данните е сериозен като цяло, без значение дали предприятието е малко или голямо. Качеството на данните на българския пазар е занижено, което доказва, че това не е проблем само на транснационалните компании.

- Представените фази за управление на качеството на данните могат да бъдат приложени и в изграждането на една качествена счетоводна информационна система. Това предполага да бъдат създадени единни правила

при изграждането на системата, контрол при входиране на данните, осъществяване на последващ контрол, свързан с обработката и съхранението на данните в системата, както и преобразуването на данните в готова счетоводна информация, предназначена за външните ползватели.

- Установихме, че при технологията на изграждане на висококачествена счетоводна информационна система следва да се имат предвид и някои основни критерия: работна среда, потребителски интерфейс; инсталиране на програмния продукт, както и лиценз за този продукт и контрол и защита на счетоводната информация; възможности за генериране на справки и отчети, а също така и финансово-счетоводни анализи; стойност на счетоводната информационна система, както и нейното развитие.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Arsova, R., Vasilev, Yu., „Kompyuturni schetovodni sistemi: Proektirane, otshenka, vnedryavane”, Izdatelstvo „TedIna”, Varna, 1999, str.5,12
2. Laudon K., J. Laudon, „Essentials of Management Information Systems“, Preutice Hall, New York University, 2002, p.126
3. Borovska, P., „Kompyuturni sistemi”, Izdatelstvo „Siela”, 2009, str. 34
4. Brezoeva, B., „Entshiklopediya po schetovodstvo”, Purvi tom, Izdatelstvo „Delova sedmitsha Konsult”, 2011, str. 145
5. Sariev, Iv., „Mendidzhmunt na informatshiyata”, Izdatelstwo „N/A”, 2008, str. 53
6. Pergelov, K., „Schetovodstvoto-informatshionna Sistema na budesheteto”, v-k „Delova sedmitsha”, br. 24/2001
7. Gradev, N. „Obshta teoriya na schetovodstvoto”, Izdatelstvo na VSU „Chernorizetsh Hrabur”, Varna, 2003, str. 23
8. Genov, G., Filipova, F., Todorow, G., „Teoriya na schetovodstvoto”, Izdatelska kushta „Steno”, Varna, 2005, str. 33
9. Neykov, M., „kachestvo na informatshionniya produkt”, Knigoizdatelstvo „Georgi Bakalov”, Varna 1986, str. 15
10. Slavkova, O., „Oditniyat komitet garantira kachestvoto v upravlението na finansovite riskove.// sp. "Ikonomika", br. 2/2009, str. 88-91

11. Filipova, F., "Kachestvo na informatshiyata vuv finansovite otcheti", //sp. "IDES", br.8/2010, str. 44
12. Petkov, Al., "Information system for quality management", //Economy Informatics, Volume II, Number 1, Bucharest, 2002, pp 81-89
13. Dinchev, E., Stefanova, K., "Problemi i resheniya pri izbor na ERP Sistema., Mezhdunarodna nauchna konferentshiya po povod 40-godishninata na spetsialnost "Informatika", pod nauchnata redaktshiya na prof. A. Buchvarov", //Sbornik dokladi, Sofiya 2007
14. Kisimov, V., Nikolov, R., "Biznes inteligentni infrastrukturi – osnova za biznes inteligentni sistemi v realno vreme, Mezhdunarodna nauchna konferentshiya po povod 40-godishninata na spetsialnost "Informatika", pod nauchnata redaktshiya na prof. A. Buchvarov", //Sbornik dokladi, Sofiya 2007
15. Stefanova, K., Kisimov, V., Tshaneva, M., "Proektirane na Tshentur za kompetentnost po biznes inteligentnost, Mezhdunarodna nauchna konferentshiya po povod 40-godishninata na spetsialnost "Informatika", pod nauchnata redaktshiya na prof. A. Buchvarov", //Sbornik dokladi, Sofiya 2007
16. Kisimov, V., "Upravlenie na kachestvoto na biznes dannii v informacionnata sistema", //Ikonomicheski alternative, br. 6, UNSS, Sofiya, 2008
17. Dinev, M., Zlatareva, K., "Teoriya na schetovodstvoto, Izdatelstvo "Trakiya M", Sofiya, 2012, str.
18. Yukendzhiev, G., Yordanov, R., "Kontrol i upravlenie na kachestvoto", Izdatelstvo "Softreyd", Sofiya, 1999, str. 17
19. Grozeva, N., "Novi kontseptualni iziskvaniya kum kachestvoto na informatsiyata na finansovite otcheti", // Schetovodna politika, 9-10 kn., 2012, str. 24
20. Juran, J. M., "Juran on Quality Improvement, a series of 16 videocassettes on the subject", Juran Institute Inc., Wilton, CT, 1990, pp 154
21. Juran, J. M., "Juran on Quality by Design", Free Press, New York, 2001, pp. 407
22. Arya, A., Fellingham, J., Schroeder, D., "Accounting information, Aggregation, and Discriminant Analysis ", //Management Science, Informis 2000, Vol. 46, № 6, June 2000, p. 795
23. Wang, R. Y., Storey, V. C. & Firth, C. P., "A Framework for Analysis of Data Quality Research", //IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering, vol. 7, no. 4, 1995, pp. 623
24. Segev, A. & Wang, R., "Data Quality Challenges in Enabling eBusiness Transformation", //Proceedings of the Sixth International Conference on Information Quality, 2005, pp. 77-82
25. Barth, Mary E., "Stanford University, Wayne R. Landsman, Mark Lang, and Christopher Williams", University of North Carolina." Accounting Quality: International Accounting Standards and US GAAP ", August 2006; <http://www.accountancy.smu.edu.sg>
26. Behara, R. S. & Gundersen, "Analysis of Quality Management Practices in Services", //International Journal of Quality and Reliability Management, 2001, vol. 18, no. 6, pp. 584
27. Iu, J. & Clowes, C., "Evaluating a measure of content quality for accounting narratives", Working paper series, 2004, pp 214
28. Barth, M., Stanford University, Wayne R. Landsman, Mark Lang, and Christopher Williams-University of North Carolina." Accounting Quality: International Accounting Standards and US GAAP", August 2006; <http://www.accountancy.smu.edu.sg>
29. Laudon, K., C., Laudon, Jane, C., "Management Information systems", 12th edition, Pearson Education Inc., USA, 2011, p. 156
30. Bodnar, G., Hopwood, W., "Accounting Information Systems" Third edition, Allyn and Bacon, Inc., 1997, p. 6
31. Hall, J., "International Accounting systems", Inc. Cengage Learning, 2010, p. 7
32. Rounney, M., "Accounting Information Systems", 9th Edition, USA, Inc. Veedhan Heights, 2004, 358 p.
33. Gelinas, U., Wheeler, Patrick R., "Accounting Information Systems", Inc. Cengage Learning, 2010, p. 23
34. Laudon K., J. Laudon, "Essentials of Management Information Systems", Preutice Hall, New York University, 2002, p. 257
35. Kaplan, D., Krishnan, R., Padman, R. & Peters, J., "Assessing Data Quality in Accounting Information Systems", //Communications of the ACM, vol. 41, no. 2, 1998
36. Lucey, T. – Management Information Systems, Thompson Learning 2005, p. 310
37. Zakon za schetovodstvoto, v sila ot 01.01.2016, izmenenie DV, br. 15 ot 16 fevuari

2018, dop. Br. 22 ot 13 Mart 2018

38. MSFO, par. 33 I sl.; Finansovoschetovodna kontseptsiya 2, par. 63 I sl.

39. Exposure Draft on an improved Conceptual Framework for Financial Reporting: The Objective of Financial Reporting and Qualitative Characteristics of Decision-useful Financial Reporting Information, London, 2010

40. http://tutor2u.net/business/accounts/intro_accounting.htm - 05/03/2018г.

[http://www.bis.org/b\]publ/bcbsca.htm](http://www.bis.org/b]publ/bcbsca.htm)

41. - Basel 2 : Revised International Capital framework

42. <http://asq.org> - дата: 01.11.2017

43. <http://www.teradata.com/> - Teradata Global Consulting Centers - Дата:20/06/2017

44. <http://www.abelia.com> (18.05.2018г.)— An Introduction To International Standard ISO/IEC 12207 Software life Cycle Processes

45. <http://www.iso.org> 31.05.2018г., EN – ISO 9001:2000 - Quality management systems